

ДУГЛАС АДАМС

ПУТІВНИК ПО ГАЛАКТИЦІ ДЛЯ КОСМОТУРИСТІВ

БЕЗ ПАНІКИ!

ВИДАВНИЦТВО

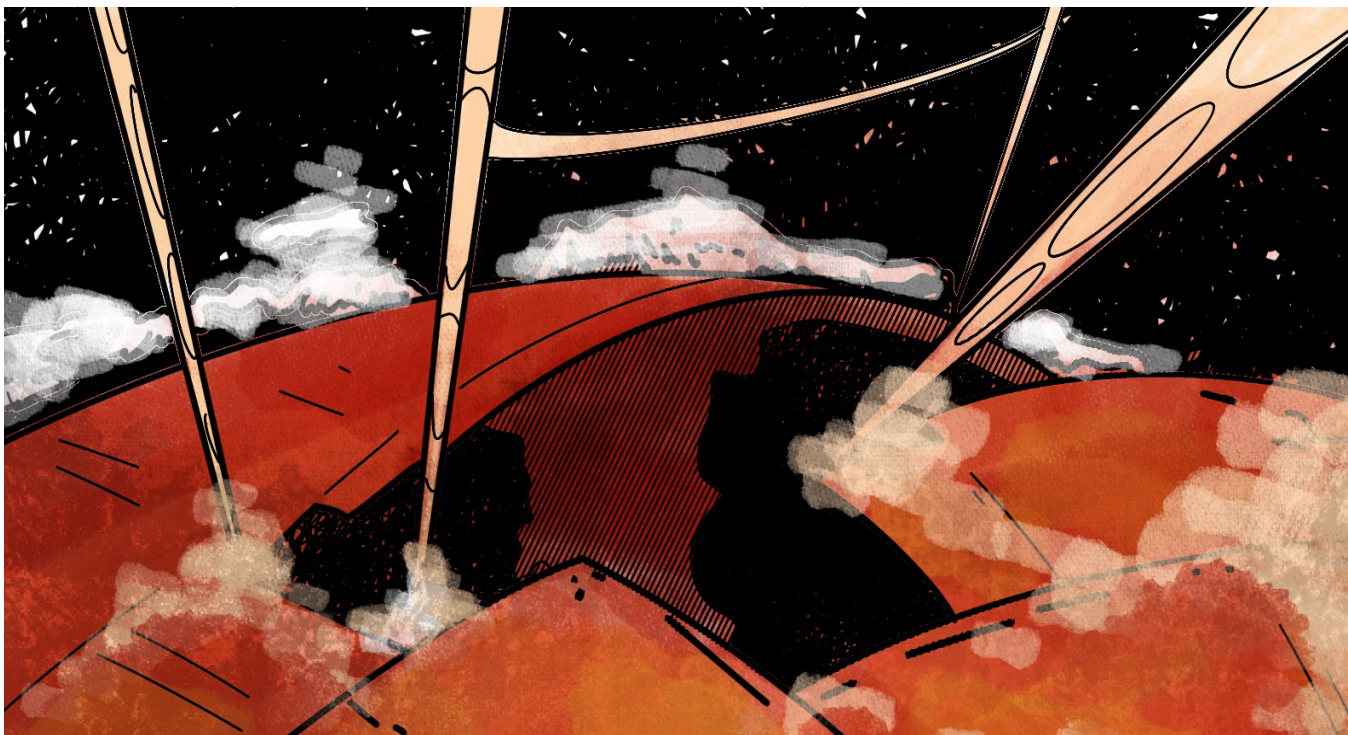

Дуглас Адамс

Путівник
по галактиці
для космотуристів

Київ
2024

РОЗДІЛ 20

Аерокар нечутно мчав крізь холодну магратейську ніч. Певно, здалеку він видавався тендітною повітряною кулькою. Супутник Артура поринув у роздуми. Артур спробував зав'язати розмову. Старий відповідав ввічливо, але односторонньо, незмінно цікавлячись, чи зручно Артурові сидіти.

Артур спробував вирахувати швидкість аерокара, але за вікном було так темно, що розгледіти якісь наземні орієнтири було неможливо. Аерокар летів плавно, так, що здавалося, ніби він стоїть на місці.

Вдалині спалахнув вогник, який за кілька секунд так збільшився, що Артур зрозумів: він мчить до них з величезною швидкістю. Цікаво, що ж це за корабель? Артур напружив зір, але не розгледів нічого, що б свідчило про його розміри або хоча б про його форму. Раптом він збагнув, що аерокар змінив напрям і круто пішов униз – наче на зіткнення з світловою плямою. Швидкість зближення була така велика, що Артур не встиг і оком моргнути, як усе скінчи-

лось. Навсібіч мерехтіло сліпуче сріблясте світло. Він озирнувся й побачив, як віддаляється невеличке чорне кружало. Лише через кілька секунд Артур збагнув, що сталося.

Аерокар влетів у підземний тунель, і це вони були мчали з скаженою швидкістю, а світлова пляма стояла на місці, – це, власне, був вхід до тунелю. Сріблястим світлом світилися стіни тунелю, і їхній аерокар мчав під землею із швидкістю кількох сот миль на годину.

З переляку Артур заплющив очі.

Через певний час, що здався йому вічністю, від відчув, що аерокар почав гальмувати.

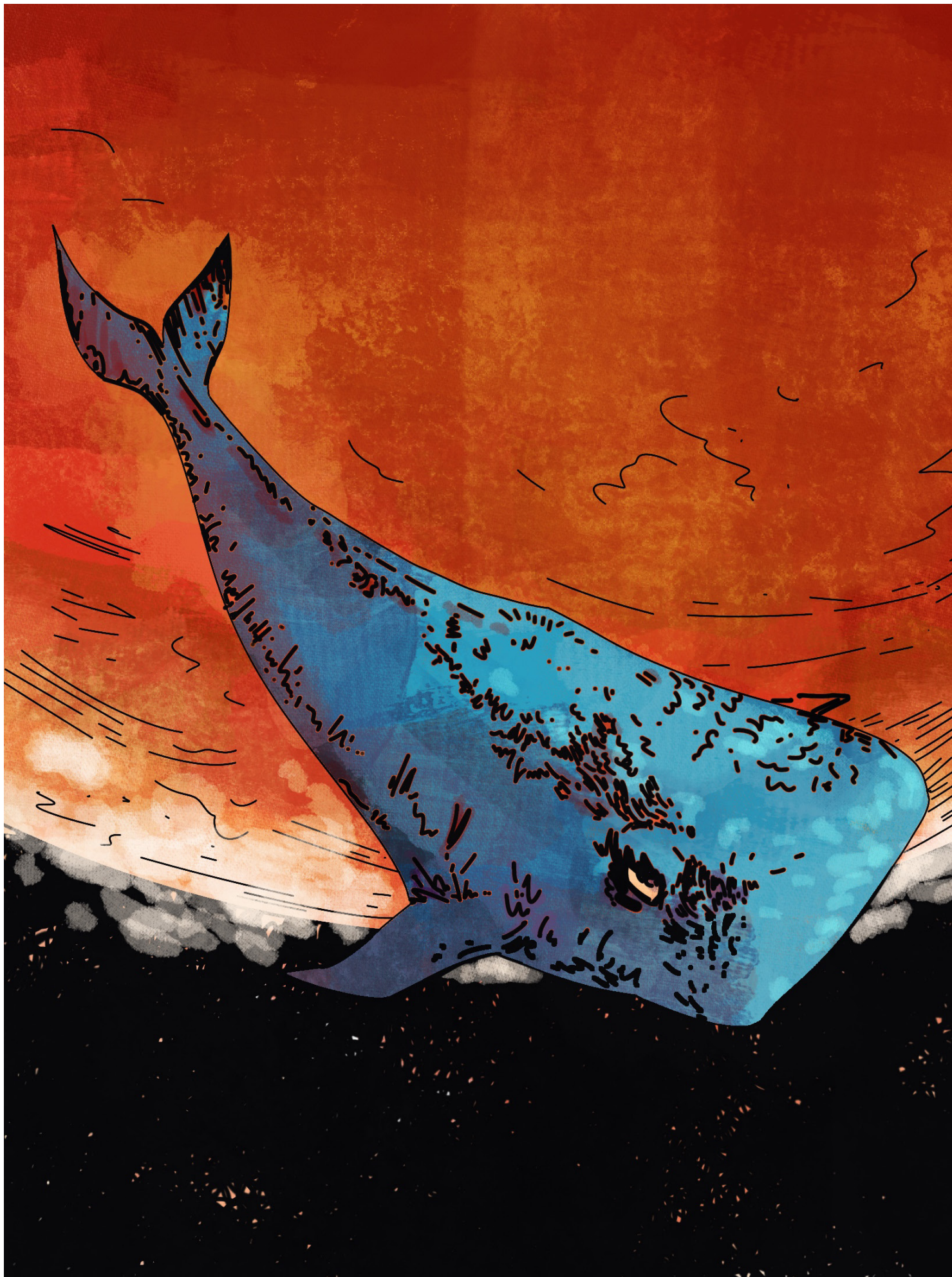
Артур розплющив очі. Вони все ще перебували в сріблястому тунелі на невеличкому перехресті. Машина притишила хід, ніби розмірковуючи, який шлях обрати, тоді повернула вправо. Незабаром вони опинились у маленькій кімнатці, викладеній блискучими листами. У цьому місці сходилося одразу кілька тунелів. Дальній кінець кімнати губився у сліпучому світлі. Воно виявилось таким яскравим, що сказати, де закінчується кімната і чи є в неї кінець взагалі, було неможливо. Артур подумав (і, звичайно, помилився), що це – ультрафіолетове світло.

Слартібартфаст повернувся до нього.

– Землянине, – урочисто мовив він, – ми з вами перебуваємо в самому центрі Магратеї.

– Звідки вам відомо, що я – землянин? – здивувався Артур.

– Незабаром ви все зрозумієте, – заспокійливо сказав старий. – А втім, ні, не все, звичайно, – він завагався, – одне я можу вам сказати певно: ви відкриєте для себе багато нового. Попереджаю, – провадив він, – зараз ми потрапимо в місце, яке не належить нашій планеті. Воно перебуває в гіперпросторі. Можливі неприємні відчуття.

Але ми мало не забули про ще одне дивовижне явище, яке виникло на висоті кількох миль над поверхнею планети Магратея. Всупереч теорії ймовірностей там, у повітрі, матеріалізувався кашалот.

Але повітря – не найкраще середовище для існування кашалотів. Тому в бідолашного створіння було зовсім мало часу для ідентифікації себе як кашалота. Нижче ми наводимо повний запис його думок від моменту створення до моменту смерті.

«Ох..! Що діється? – подумав кашалот. – Е, перепрошую, хто я? Привіт! Чому я тут? Чому Живу на світі? Що таке «хто я»? Спокійно. Головне – не хвилюватись..! Ох, яке дивовижне відчуття, що б це могло бути? Нібито щось смокче, коле в моєму... моєму... Так, настав час дати речам імена. Якщо я хочу досягти якихось успіхів у тому, що я назву життям, то треба те, в якому смокче й коле, назвати шлунком.

Добре. Уууууух, смокче дедалі дужче. Гей, а що це таке свистить, гуде біля... назвемо це – головою. Нехай це буде... вітер. Непогана назва. Це стає... добре, облишимо на потім. Я назву це, коли виникне потреба. Мабуть, це щось дуже важливе, коли його так багато. Егей. А це що за штука? Це... назвемо його хвостом – так хвостом. Ух! Чудово в мене виходить розмахувати хвостом із боку в бік. Оце-то так! Потрібна річ! Лише для чого? Та добре, дізнаюся потім. То що ж, вийшла в мене адекватна картина світу?

Ні.

Та й годі. Мені ще багато... доведеться пізнати. У мене аж у голові наморочиться від передчуття.

Може, це – вітер?

Його стало набагато більше, чи не так?

Чудово. Егей, а що це за штука, яка наближається до мене так швидко? Дуже-дуже швидко. Велика, плоска й кругла... їй потрібно дати велике гучне ім'я, наприклад, ...О-ля...мля... земля. Вірно! Прекрасне ім'я-земля!

Цікаво, чи заприятимося ми з нею?»

Геп! І запала тиша.

Єдиною думкою, яку нам вдалося записати від горщика з петуніями перед падінням, було: «О, ні, тільки не це!» Дехто вважає, що якби ми знали, про що думають горщики з петуніями, то набагато краще пізнали б світ.

РОЗДІЛ 17

Нарешті Артур став приходити до тями. Його розум загоював травми, яких зазнав протягом учорашнього дня. Він натрапив на Харчоматичний пристрій, який видав йому пластмасову чашку рідини майже, але не зовсім, анітрішки не схожої на чай. Автомат працював таким чином. При натисканні на кнопку «Напої» він робив миттєвий, але ретельний спектроскопічний аналіз обміну речовин клієнта.

Промацював нервові закінчення мозку клієнта, що відповідали за смакові відчуття. Таким чином виникала досконала картина бажань. Але зараз в апараті щось розладилося, бо хоч скільки б Артур натискав кнопку, Харчо-Мат знову й знову наливав йому мерзотне пійло, яке майже, але не зовсім, анітрішечки не було схожим на чай. Харчо-Мати виготовлялись Кібернетичною Корпорацією Сіріуса. Відділ реклаमाцій корпорації нині повністю займає материкові частини перших трьох планет зірки Тау Сіріуса.

Артур допив склянку й відчув, що сили до нього повертаються. Він подивився на екрани, на чергові сотні миль позбавленої життя, сірої пустелі. Питання, яке підсвідоме давно його мучило, знайшло нарешті словесну форму.

– А це не небезпечно?

– Магратея мертва вже п'ять мільйонів років, – відповів Зафод, – тож остерігатися нічого: за такий час привиди-і ті повинні були вгамуватись і завести сім'ї.

У цю мить різкий звук розірвав навколишню тишу. Десь удалині засурмили сурми – пронизливо, механічно, бездушно. Пролунав голос. Такий самий пронизливий, механічний, бездушний.

– ВІТАЄМО ВАС, – сказав голос. Він йшов ізнизу, з мертвої планети.

– Комп'ютере! – заволав Зафод.

– Хеллої

– Що за диявольщина?

– Пусте. Це запис п'ятимільйонної давності.

– Що? Запис?

– Тссс, – сказав Форд. – Вони продовжують. Голос був старий і ввічливий, майже привітний, хоча в ньому й вчувалась прихована погроза.

– ГОВОРІТЬ АВТОВІДПОВІДНИК. ПРОСЛУХАЙТЕ ТЕКСТ ЗВЕРНЕННЯ, – проказав він. – БО УСІ НЕНАДОВГО ВІДЛУЧИЛИСЬ. КОМЕРЦІЙНА РАДА ПЛАНЕТИ МАГРАТЕЯ ДЯКУЄ ВАМ ЗА ВІДВІДИНИ...

– Голос стародавньої Магратеї! – вигукнув Зафод.

– Гаразд, гаразд, – обірвав його Форд.

– ...І ПРОСИТЬ ВИБАЧИТИ. МИ ЗМУШЕНІ ПЕВНИЙ ЧАС НЕ ВСТУПАТИ НІ В ЯКІ ДІЛОВІ КОНТАКТИ. ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ. ЯКЩО ВИ ЗАЛИШИТЕ СВОЄ ПРИЗВИЩЕ Й КООРДИНАТИ ПЛАНЕТИ, МИ ЗВ'ЯЖЕМОСЯ З ВАМИ ПІЗНІШЕ. ГОВОРІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, КОЛИ ПОЧУЄТЕ ЗУМЕР.

Після короткого зумера запала тиша.

– Вони просто хочуть нас відшити, – сказала Тріліан роздратовано. – Що будемо робити?

– Якщо це не більш, ніж запис, – сказав Зафод, – ми починаємо зниження.

Комп'ютере, зрозуміло?

– Зрозуміло, – відповів Едді.

Вони зачекали.

Через кілька секунд знову пролунали сурми, за сурмами почувся голос.

– МИ ЗАПЕВНЯЄМО ВАС, ЩО ТІЛЬКИ-НО ЗМОЖЕМО ВІДНОВИТИ ВИРОБНИЦТВО, МИ ПОМІСТИМО ОГолошення в усіх ілюстрованих ЖУРНАЛАХ. НАШІ КЛІЄНТИ ЗНОВУ ЗМОЖУТЬ ЗАМОВИТИ УСЕ НАЙКРАЩЕ, ЩО МОЖЕ ЗАПРОПОНУВАТИ СУЧАСНА ГЕОГРАФІЯ, – тон голосу змінився на погрозливий, – А ЗАРАЗ МИ ПЕРЕКОНЛИВО ПРОСИМО НАШИХ КЛІЄНТІВ ОБЛИШИТИ ПЛАНЕТУ. НЕГАЙНО!

Артур оглянув спохмурнілі обличчя своїх супутників.

– Сподіваюсь, ми послухаємося їхньої поради?

– Нісенітниця! – вигукнув Зафод. – Нам зовсім нічого боятися.

– Тоді чому всі напружились?

– Вони бояться пропустити найцікавіше, – відповів Зафод. – Комп'ютере, приготуватись до входження в атмосферу!

Цього разу сурми лунали не так урочисто, а голос був зовсім похмурий.

– НАС РАДУЄ, – сказав голос, – ЩО ВИ ВИЯВЛЯЄТЕ ТАКУ ЖВАВУ ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ НАШОЮ СКРОМНОЮ ПЛАНЕТОЮ. ТОМУ ВВАЖАЙТЕ НАШІ БАЛІСТИЧНІ РАКЕТИ – ДОДАТКОВОЮ БЕЗКОШТОВНОЮ ПОСЛУГОЮ, ЯКУ МИ НАДАЄМО НАДТО НАСТИРНИМ КЛІЄНТАМ, А ЇХНІ ЯДЕРНІ БОЄГОЛОВКИ – МАЛЕНЬКИМ ВИЯВОМ УВАГИ. СПОДІВАЄМОСЬ ЗНАДОБИТИСЯ ВАМ У НАСТУПНИХ ПЕРЕВТІЛЕННЯХ... ДЯКУЮ. Голос урвався.

- Ну то й що?
- БЕЗ ПАНІКИ!
- А я і не панікую.
- Ні, панікуєш.
- Добре, нехай так. Але що мені ще лишається робити?
- Будемо мандрувати удвох і розважатися. У Галактиці безліч цікавих речей.

А зараз заклади ось цю рибку у вухо.

– Перепрошую? – перепитав Артур. Занадто ввічливо, як йому здалося. Форд тримав у руках невеличкий слоїк – досить прозорий, щоб роздивитись жовту рибку. Вона рухала плавцями й роззявляла рота. Артур з-під лоба зиркнув на Форда. Як дорого він би заплатив за якусь просту й знайому річ! Йому було набагато легше, якби він побачив у цій комірчині, де лежала купами білизна дентразі, стоси скворшелузьких матраців і стояв хлопець із Бетельгейзе, який простягав жовту рибку, що її слід закласти у вухо, побачив би, ну, скажімо, пакунок кукурудзяних пластівців. Але пакунка не було, а заразом не було і почуття безпеки. Раптом, ніби з безвісти, на них упала потужна звукова хвиля. Артур роззявив злякано рота. Такий звук могла б видати людина, яка полоще горло і в той же час відбивається від зграї вовків.

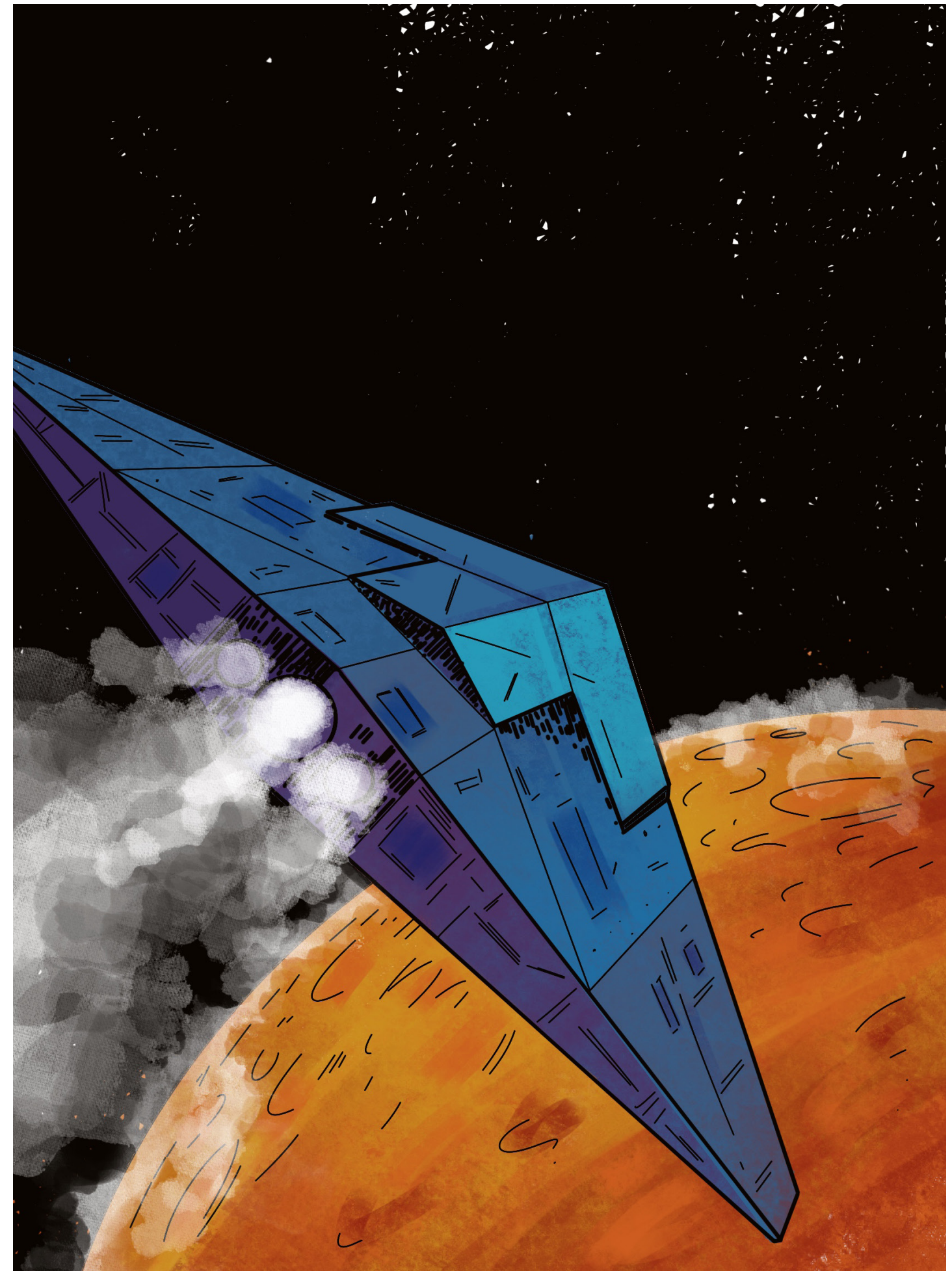
- Тихше! – зашикав на нього Форд. – Слухай! Це важливо.
- Ва... важливо?
- Капітан корабля робить оголошення.
- Ти хочеш сказати, що це розмовляють вогони?
- Слухай!
- Але я не розумію по-вогонськи.
- Це зайве. Заклади ось цю рибку у вухо.

І Форд швидким рухом ляпнув Артура по вуху. Рибка проскочила всередину. Відчуття було з біса неприємне. Артур засіпався, почав длубати у вусі. Потім його очі полізли на лоба від здивування.

Він відчув те, що буває, коли розглядаєш психологічні тести – з-за двох темних обрисів голів з'являється зображення білої свічки або коли раптом із різнокольорових плям і крапок складається шістка, що означає, що доведеться розщедритись на нові окуляри.

Поступово булькотіння й харчання перетворилось на справжнісіньку англійську мову.

Ось що почув Артур...

РОЗДІЛ 1

*Джону Броку та Кларі Горст,
а також, усім іншим
арлінгтонцям*

Далеко від центральних магістралей, на західній околиці Галактики, у глушині є непримітне жовте світило.

А за дев'яносто два мільйони з невеликим лишком миль від нього по геліоцентричній орбіті обертається нічим не показна блакитна планета. Вершини еволюції на ній сягнула біологічна форма, що походить від приматів. Яскравим свідченням примітивності цієї біоформи може бути хоча б той факт, що її представники й досі вважають найбільшим досягненням технічного прогресу електронні годинники.

Єдине, що по-справжньому хвилює людство (саме так називали себе представники біоформи блакитної планети), так це проблема, як досягти загальвнутрішнього розладу. Артура непокоїло питання – з якої це причини люди завжди цікавляться, чому в нього такий занепокоєний вигляд. Артур працював на місцевій радіостанції й запевняв своїх друзів, що його робота набагато цікавіша, ніж вони можуть уявити. Та певно воно так і було: більшість Артурових друзів працювали в рекламі.

У ніч із середини на четвер пішов дощ, путівець розвезло. На ранок визирнуло яскраве сонце і його проміння востаннє осяяло оселю Дента. Місцева рада не попередила господаря будинку, що має намір розгорнути будівництво проїзду.

У той самий четвер уранці Артур почувався мерзотно. Він прокинувся о восьмій, підвівся, мов сомнамбула, пройшовся по кімнаті. Відчинив вікно, побачив бульдозер, знайшов капці. Потім почовгав до ванної вмиватися. Паста. Щітка. Зуби.

Дзеркало вирячилося на стелю. Він вирівняв його. У дзеркалі на мить майнув ще один бульдозер. Він знову його вирівняв. Тепер у дзеркалі з'явилася його щетина. Артур зголив її, змив мило, витерся. Пішов на кухню пошукати чогось смачного.

Вода. Чайник. Холодильник. Молоко. Кава. Позіхання.

Слово «бульдозер», що засіло в голові, сплигло, на поверхню у пошуках асоціацій.

Бульдозер за вікном мав таки значні розміри.

«Жовтий», – майнуло в Артура при погляді на бульдозера, і він почвалав до спальні вдягатися.

Спочатку зайшов до ванної кімнати, випив склянку холодної води, потім ще одну. Похмільний синдром? Чи напередодні пив? А напевно пив. Побіжно глянув на себе в дзеркало. «Жовтий», – подумав він і почвалав у спальню.

Спинився й подумав. «Пивна! – згадав він. – Та я ж був у пивній!» Туманно пригадав, що сердився, гнівався через щось. І це щось було важливе. Принаймні для нього. Він говорив про це важливе якимось людям, говорив довго і переконливо, як йому здавалось. Пам'ятає, що люди дивились відчужено, скляними очима. Але ж це дійсно надзвичайно важливо. Здається, йшлося про новий проїзд, про який він щойно почув у пивній. Точно! Про це точилися суперечки мало не півроку. А все марно. Дивно. Артур випив іще води. «Усе владнається, – говорив він людям. – Кому потрібен цей паршивий проїзд. Вони не наважаться. Усе влаштується».

До чого ж болить голова! У коридорі Артур зупинився перед дзеркалом. Показав йому язика. «Жовтий», – подумав він. Означення «жовтий» крутилося в мозку в пошуках асоціацій. Через п'ятнадцять секунд Артур лежав перед будинком. Точніше перед бульдозером, який поволі наближався до будинку.

Містер Л.Просер був звичайною людиною. Іншими словами, він був двоногою вуглецевою біоформою, що походила від приматів. Містеру Л.Просеру було за сорок. Він був чоловік опасистий, не дуже стежив за своєю зовнішністю і працював у місцевій раді. Незвичним було лише те (але про це Л.Просер навіть не здогадувався), що сам він був прямий нащадок Чінгісхана по чоловічій лінії. Зовні риси монголоїдної раси не виявлялися – численні покоління добре-таки перемішали вихідний набір генів, і єдине, що лишилось у нього від великого предка, це велике черево і незбагнений потяг до головних уборів з натурального хутра. За інших часів Л.Просер мав би шанс стати великим воїном, а нині він був усього-на-всього нервовою, засмиканою людиною.